

Het gevaar dat J.P.H. Donner heet

Som der maatregelen

De beleidsdaden en uitspraken van minister Jan Piet Hein Donner van Justitie ondervinden de laatste weken enig verzet. Tot de herfst was het echter stil, misschien omdat Donner bij andere juristen over veel krediet beschikt. Toch had de oplettende burger al heel wat donkere kanten van de veelgeprezen jurist kunnen zien. Hollands Maandblad publiceerde eind van de zomer Rik Smits' beschouwing over Donners maatregelen en voorstellen (2003, 8/9), die we hier bewerkt weergeven. 'Hoe diepgaand onder Donner de rechtszekerheid van doodgewone, onschuldige Nederlanders wordt aangetast, wordt pas duidelijk wanneer we al zijn maatregelen in hun onderlinge samenhang en als optelsom bezien'.

Rik Smits
publicist

bedreigt civil society

Bij alle ketelmuziek in het huidige mediatijdperk gebeuren de belangrijke dingen nog altijd op de achtergrond, sluipend en haast ongemerkt. Dingen zoals de opkomst van mr. J.P.H. Donner, die na een dienstbare opmars door de ministeries van Economische Zaken en Justitie, de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, de Raad van State en het ministerschap van Justitie inmiddels welhaast per ongeluk heel dicht naast de premierzetel zit, en soms er al met één bil op.

Met zijn eeuwig drielidig grijs, zijn beschaafde optreden en niet te vergeten zijn even degelijke als oer-Hollandse fiets geldt de CDA-jurist Donner als de verpersoonlijking van gereserveerd fatsoen, en van ouderwetse normen en waarden. Uiterlijk is hij de tegenpool van de luidruchtige volksheid die ruim een jaar geleden in het kielzog van de leefbaren en Pim Fortuyn de politiek binnenbanjerde, de antithese van de exuberante dassen van 'Pim', het luidruchtige brilletje van Hoogendijk en de parvenu-Bentley van Heinsbroek. Zo bezien was hij de perfecte remplaçant voor de voortijdig gesneefde Benk Korthals in het kabinet-Balkenende I. 'Wijs' noemde men de nieuwkomer. En wijsheid, daar konden we in die dagen wel wat van gebruiken.

Wijsheid is voor een minister van Justitie zeker een vereiste. Hij beheert immers de grondvesten van onze samenleving: ieders rechtszekerheid tegenover elkaar, tegenover de staat en, voorzover mogelijk, tegenover andere staten, waarzonder er veiligheid noch welvaart kan bestaan. Donners voorganger Korthals had groot respect voor die grondvesten, al werd dat nauwelijks begrepen en opereerde hij niet altijd even gewiekst. Van Donner werd voetstoots aangenomen dat het op dit punt wel snor zat, maar dat is een rampzalige vergissing gebleken. De minister van Justitie J.P.H. Donner, zo blijkt reeds een jaar na zijn aantreden, maakt meer kapot dan ons lief is.

De voormalig informateur trad aan als minister op 22 juli 2002, ruim na het hoogtepunt van de veiligheidspsychose die Den Haag na de moord op Fortuyn had bevangen. Hij had dus alle gelegenheid gehad om van een afstandje het gedoe aan te kijken en zich niet te laten meeslepen in het paniekvoetbal dat tot dieptepunten leidde zoals het barricaderen van het torentje en bodyguards in de vergaderzaal van de Tweede Kamer. Toch deed hij niets om de verhitte, weinig rationele discussie over 'veiligheid' in kalmer, beter doorzicht vaarwater te brengen. In tegendeel, grosso modo heeft Donner in zijn eerste jaar als minister de al bij de politiek, de politie en het Openbaar Ministerie sluimerende repressieve en de rechtsstaatondermijnende tendensen eerder versterkt dan gematigd.

Gedurende het afgelopen jaar kwam onder zijn verantwoordelijkheid in hoog tempo een reeks maatregelen, voornemens en wetsontwerpen tot stand, die elk apart al hier en daar wenkbrauwen omhoog deden gaan. Over bijna elk ervan afzonderlijk is ook wel bericht. Soms uitvoerig, vaak sussend, af en toe zeer kritisch. Maar hoe diepgaand onder Donner de rechtszekerheid van doodgewone, onschuldige Nederlanders wordt aangetast, dat wordt pas duidelijk wanneer we al zijn maatregelen in hun onderlinge samenhang en als optelsom bezien. Om dat verontrustend overzicht te krijgen, is het nodig te relatie te bekijken tussen de doelen die officieel met de wetgeving en maatregelen worden nagestreefd en het realiteitsgehalte daarvan, de argumenten waarmee zij verkocht worden (of het gebrek daaraan), alsmede de voorwaarden waarin al dan niet is voorzien. En het is bovenal nodig 'de harde cijfers' in ogenschouw te nemen die de werkelijkheid weergeven waarop het justitiële beleid gestoeld heet te zijn. Pas dan wordt de beklemmende visie duidelijk die de machtigste minister van Nederland op onze samenleving heeft.

VEILIGHEIDSPLAN

Veel van de maatregelen waar het om gaat, staan vermeld in het rapport *Naar een veiliger samenleving* van oktober 2002, beter bekend als het 'veiligheidsplan', waarvan Donner in elk geval formeel de voornaamste auctor intellectualis is. De belangrijkste doelstelling van dat plan is 'het bewerkstelligen van een trendbreuk. De huidige trend in criminaliteit en overlast moet worden omgebogen, en dan met name voor die categorieën misdrijven en overlast die de burger rechtstreeks raken.' Let wel, de nadruk in het plan ligt dus op veelvoorkomende misdaad, niet op de spraakmakende maar op het totaal bijna onzichtbaar kleine fractie superzware misdrijven als moord, die zich voor een flink deel bovendien binnen een kleine kring van zware criminelen voordoen en daardoor de burger niet of nauwelijks raken. Een en ander wordt geconcretiseerd als een 'vermindering van de criminaliteit en overlast in de openbare ruimte' met een vijfde tot een kwart omstreeks 2006 – jongeren en de inmiddels befaamde veelplegers zijn daarbij het voornaamste doelwit.

Niemand kan natuurlijk tegen zo'n voorname zijn, maar helaas begint het plan meteen op twee gedachten te hinken. De trendbreuk moet namelijk niet alleen in de feiten merkbaar worden, maar 'vooral ook subjectief, in de "gevoelstemperatuur" voor de burger'. Nu liggen er plots twee totaal verschillende, misschien wel strijdige doelstellingen voor. Doelstellingen ook, waarvan het de vraag is in hoeverre ze haalbaar zijn.

Grote scepsis is geboden als het gaat om de objectieve doelstelling van het veiligheidsplan. In het rapport zelf wordt gesteld dat de meerplegers en veelplegers, thans tezamen de helft van alle verdachten, goed zijn voor zestig procent van de opgehelderde misdrijven. Aangenomen dat die percentages ongeveer kloppen voor alle misdrijven, dus inclusief de niet-opgehelderde, dan wordt dus zo'n veer-

tig procent van alle misdrijven gepleegd door mensen die min of meer eenmalig over de schreef gaan en erop meppen, iets vernielen of iets achterover drukken. Daar zal zonder heel draconische maatregelen weinig aan veranderen, stress is nu eenmaal stress en zwakke momenten zijn ook niet uit te bannen.

Een structurele vermindering van de misdaad moet daarom vooral komen van de meerplegers en veelplegers, kortom de echte criminelen – die opereren ook bijna per definitie in de openbare ruimte, waar veel van die eenmalige uitglijdters juist binnen de privé-sfeer plaatsvinden. Het plan legt het accent dus op de goede plaats, maar een verlaging over de hele linie met een kwart komt dan wel bijna neer op *halvering* van de activiteiten van het professionele boevengilde.

Dat lijkt wel heel hoog gegrepen, zeker omdat we momenteel geen ongebruikelijke piek in de misdaad beleven. Wie de statistieken van het Centraal Bureau voor de Statistiek bekijkt, de betrouwbaarste gegevens die beschikbaar zijn, ziet dat de misdaadcijfers gecorrigeerd voor de bevolkingsgroei al minstens tien jaar lang ongeveer gelijk zijn. Dat geldt zowel voor wat burgers zelf zeggen te ondervinden als voor de aantallen die de politie opgeeft als bij haar bekend. De getallen schommelen uiteraard van jaar tot jaar, soms zelfs sterk, maar een duidelijke trend is niet aanwijsbaar, of het moest een gestage daling van het aantal diefstallen zijn waar een ongeveer even grote stijging van het aantal vernielingen tegenover staat. Concreet: in 1992 ondervonden elke duizend Nederlanders naar eigen zeggen 455 misdrijven, vorig jaar waren dat er 454. Daarvan raakten er respectievelijk 139 en 153 bij de politie bekend. Het lijkt er dus op dat de misdaad in absolute zin een stabiel gegeven is, maar dat we ietsjes gauwer de politie bellen.

Ook onderzoek van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum, een onderzoeksafdeling van het ministerie van Justitie zelf, bevestigde deze maand nog dat het aantal Nederlanders dat slachtoffer wordt van een misdrijf 'sinds enkele jaren redelijk stabiel' is.

DUBBEL

Zo wordt duidelijk waarom in de dubbele

doelstelling van het veiligheidsplan dat woordje 'vooral' gebezigd wordt. Het gaat 'vooral' om de subjectieve veiligheid, omdat de feitelijk meetbare doelstelling domweg onhaalbaar is en, zo bleek al afgelopen mei, niet eens serieus bedoeld. Een belangrijk punt in het plan zijn de 80.000 'opsporenswaardige' en vervolgbare aangiften die jaarlijks bij gebrek aan capaciteit bij politie, het OM en de Rechterlijke Macht 'op de plank blijven liggen'. Dat is maar liefst een kwart van het totaal, waaronder zeer ernstige zaken zoals mensensmokkel. Aan die gênante vertoning moet uiteraard een eind komen, dus stelt het veiligheidsplan dat het verschijnsel in 2006 moet zijn verdwenen. Maar hoe? Geen van de concreet voorgenomen maatregelen is in dit opzicht relevant, men stelt slechts prestatieafspraken met de politie in het vooruitzicht. Die moet het dan verder maar uitzoeken.

Als Donners beleid niet tot daadwerkelijke, 'objectieve' verbetering kan leiden, zou het dan ten minste lukken om dat andere doel, de verbetering van die 'gevoelstemperatuur' te realiseren? Daar lijkt grote behoefte aan, de media staan al jarenlang bol van de onveiligheidsgevoelens die Nederland 'steeds meer' in hun greep zouden hebben.

De media wel. Maar hoe zit het met de echte beleving? Daarover vinden we niets in het veiligheidsplan, noch in andere uittalingen van minister Donner, zijn uitvoerders en zijn politieke medestanders. Toch zijn er op dat stuk merkwaardige dingen aan de hand. De meest in het oog lopende uitingen van gevoelens van onveiligheid van de laatste jaren zijn de stille tochten en het offeren van waxinelichtjes en knuffels op plaatsen waar tragische gebeurtenissen hebben plaatsgevonden. Het begin van dit nieuwe sociale ritueel is nauwkeurig te bepalen: augustus 1996, toen vrijwel tegelijkertijd het begin van de affaire-Dutroux in België en het doodschoppen van Joes Kloppenburg in de Amsterdamse

Voetboogstraat voordien ongekend emotionele en wijdverbreide reacties teweeg brachten. Latere gevallen van 'zinloos geweld', de rampen in Enschede en Volendam en de moord op Fortuyn werden op soortgelijke wijze beleefd. Dit nieuwe, immer breed gecoverde anonieme rouwen bevestigt keer op keer de indruk dat heel Nederland zich in angstige onzekerheid aan elkaar vastklampt.

Maar tegelijkertijd laat de Sociale Monitor van het CBS zien dat het percentage Nederlanders dat vindt dat er in zijn buurt plekken zijn waar je 's avonds liever niet komt, een goede maat voor het gevoel van veiligheid in de dagelijkse omgeving, juist tussen 1995 en 2001 niet is gestegen (er is zelfs een daling van 34 procent naar 30 procent, maar die moet waarschijnlijk worden toegeschreven aan een tussentijdse verandering van de meetmethode).

Hoe is dat te rijmen? Deels doordat 'niks aan de hand' zowel in de media als in de politiek niet scoort. De paradox is ook te verklaren omdat de onveiligheidsgevoelens vooral worden veroorzaakt door de gruweldaden van een verre Waalse Belg, een paar schokkende gevallen van zinloos geweld, een paar uitzonderlijke rampen, een politieke moord en terreuraanslagen en oorlog in verre buitenland. Allemaal dingen die wel dreigend zijn als onweerswolken aan de einder, maar met een trefkans kleiner dan die van de jackpot in de staatsloterij. Het zijn ook bijna allemaal dingen waarop de Nederlandse politie en justitie evenveel greep hebben als op het weer.

LICHTZINNIG

Afgezien van weinig verrassende voornemens als meer aandacht voor afglijdende jongeren en betere handhaving van de leerplicht, blaft Donner met zijn strijdplan derhalve tegen de verkeerde boom. Maar ondertussen blaft hij wel hard en bijt hij ook geducht in de kuiten van de onschuldige burgers die hij juist moet

*Donner heeft de bij politiek, politie en OM
sluimerende rechtsstaatondermijnende
tendensen eerder versterkt dan gematigd*

beschermen. Want veel van de maatregelen in en rond het veiligheidsplan vormen een lichtzinnige aanslag op ooit duur bevochten burgerlijke rechten en vrijheden, stuk voor stuk hoekstenen van onze samenleving, en van elke *civil society*.

De voornaamste boosdoeners in dezen zijn makkelijk aan te wijzen, hoewel ze tot opmerkelijk weinig fundamentele oppositie hebben geleid in het parlement en de media. Het gaat om de identificatieplicht, het preventief fouilleren, de voorgenomen themaregisters, de wens om op onduidelijke gronden verkregen

'bewijs' in de rechtszaal toe te laten, en het gunnen van grote vrijheden aan buitenlandse – lees Amerikaanse – opsporingsbeambten op Nederlands grondgebied. Bij de behandeling van de Justitiebegroting dit najaar nam de stroom kwetsieuze wetsvoorstellen nog verder toe. Zo hoeft de rechter in zijn vonnis de bewijsmiddelen niet meer te analyseren als een verdachte heeft bekend; hij kan volstaan met een opgave ervan. Diezelfde rechter krijgt meer mogelijkheden als hij verzoeken om getuigen op te roepen wil afwijzen. En hij kan vaker voorlopige hechtenis opleggen – terwijl

die praktijk nu al uiterst twijfelachtig is (zie het vorige nummer van dit blad). En dan kunnen we ons voor komend jaar alvast verheugen op wetsvoorstellen voor terroristische misdrijven, verhoging van strafmaxima voor bepaalde delicten en de verruiming van de strafmaxima bij recidive.

Lichtzinnig zijn de maatregelen omdat ze een behoorlijke argumentatie ontberen. Zelfs de politie zag een jaar geleden helemaal niets in een algemene draagplicht voor identiteitspapieren, maar toch gaat die er komen. Praktische en principiële argumenten ertegen zijn in overvloed aangevoerd, en ook de eerste gevallen van het machtsmisbruik dat zo'n verplichting nu eenmaal onherroepelijk oproept zijn al bekend. Daartegenover staat nog altijd niet één concreet en geldig argument vóór - of het zou moeten zijn dat de minister meent dat men een crimineel aan zijn rijbewijs kan herkennen. Zulks – net

Veel van de maatregelen van het Veiligheidsplan vormen een lichtzinnige aanslag op ooit duur bevochten hoekstenen van onze samenleving, en van elke civil society

zomin als enig ander argument - staat niet vermeld in het veiligheidsplan, dat de plicht slechts aankondigt zonder ook maar een woord te wijden aan het nut ervan of de reden ervoor. Letterlijk de enige toevoeging is de bizarre zinsnede dat burgemeesters de bevoegdheid krijgen om te bepalen wanneer men zijn papieren moet kunnen tonen. Blijkbaar is de algemene identificatieplicht toch weer niet zo algemeen, of wordt er onder Donner gewoon nonchalant nagedacht over zo'n ingrijpende en belastende maatregel?

Het preventief fouilleren dat eind 2002 werd ingevoerd, geldt uitdrukkelijk alleen verboden wapenbezit. Het is onder lokale bestuurders een groot succes, ook dorpen als Haaksbergen en zelfs het Gelderse gat Keppel willen er dolgraag aan meedoen. Maar de resultaten, die juist in het begin groot zouden moeten zijn omdat het schiet- en steekgrage volkje er nog niet op bedacht is, zijn bedroevend. Of eigenlijk verheugend: de Nederlander loopt blijkbaar veel minder met wapens op zak dan wel wordt voorgegeven.

De cijfers, ditmaal van de politie en gemeenten zelf, spreken opnieuw duidelijke taal. Van het begin van de fouilleeracties tot aan 22 mei 2003 leverden alles bij elkaar ten minste 14.260 fouilleringen niet meer op dan 22 vuurwapens en 179 andere zaken, schroevendraaiers inbegrepen. Een futiel aantal tegenover de ongeveer 100.000 illegale vuurwapens die zich volgens een schatting van het Tilburgse onderzoeksinstituut iva, dat veel voor Justitie werkt, in Nederland bevinden.

Langs reguliere weg, met een minimum aan belasting van onschuldigen, nam de politie in 2001 bijna 1600 vuurwapens in beslag. Daartegenover komt het fouilleerwezen in de eerste negen maanden van zijn bestaan, ondanks het verrassingseffect niet verder dan 22, waarvoor ook nog ruim 14.000 onschuldige voorbijgangers ten onrechte door hun eigen politie werden lastiggevallen. Zoiets gaat zich zodra het nieuwtje er vanaf is tegen die politie keren. En in landen waar bevolking en politie elkaar vooral wantrouwen, is het in het algemeen slecht toeven.

DUISTERE AANWIJZINGEN

Minder bekend maar bijzonder bedreigend is het voornemen van Donner om de politie themaregisters aan te laten leggen. Dat zijn dossiers van mensen die zelf niets misdaan hebben, maar verkeren in de omgeving van degenen die bij een politieonderzoek zoals dat heet 'in beeld komen'. Op de lange termijn betekent dat: iedereen. De veronderstelling erachter is dat zulke registers allerlei wandaden, van simpele misdrijven tot terrorisme, helpen voorkomen doordat er vroegtijdig verdachte gedragspatronen uit te destilleren zijn.

Datamining heet dat, een vooral populaire sport onder marketingmensen die op zoek zijn naar trends. Daar kan het ook beter blijven, want elke behoorlijke statisticus weet dat datamining op zijn best heel grove en vage aanwijzingen oplevert. Voor preventie in de zin van het vroegtijdig herkennen van verdachte gedragspatronen bij individuen of kleine groepjes is de methode onbruikbaar.

Of dat allemaal nog niet genoeg is, werkt Donner ook nog hard aan de sloop van het centrale fundament onder elke rechtsgang die deze naam waardig is: de controleerbaarheid van bewijzen die tegen iemand worden aangevoerd. Aanleiding daartoe vormde de zaak tegen de vermeende Rotterdamse terroristenwervers. Die begon op grond van 'aanwijzingen' die de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst AIVD zei te hebben. Wat voor aanwijzingen en hoe de dienst daaraan was gekomen bleef geheim, en op eigen kracht had het OM helemaal niets gezocht of gevonden. Daardoor werd officier van Justitie Valente, de brekebeen die jaren geleden al talrijke vertrouwelijke dossiers en bewijsmateriaal uit zijn woonhuis liet stelen maar desalniettemin gewoon mag doorwerken, gedwongen om opnieuw een record te vestigen: hij moest de eis tegen een aantal verdachten verlagen tot beneden de al in voorarrest doorgebrachte tijd. Een beter bewijs dat de verdach-

ten ten onrechte hadden vastgezet, en dat het OM dat wist en toch deed, bestaat niet.

Maar nog gekker was de reactie van procureur-generaal De Wijkerslooth en van minister Donner op deze zoveelste uitgljider. Als het niet linksom lukt, dan moet het maar rechtsom, maar veroordelingen zullen er komen, dus willen zij de wet zo aanpassen dat zulke duistere aanwijzingen als die van de AIVD toch toegelaten kunnen worden. Processen en veroordelingen op grond van geheim bewijs, dat zijn schurkenstaatmethoden die op geen enkele manier te vergoelijken zijn.

In het verlengde hiervan ligt het nieuwe – vooralsnog geheime – verdrag met Amerika, dat naar verluidt grote vrijheden gaat geven aan Amerikaanse opsporingsambtenaren om

Voor de maatregelen is nog altijd niet één goed argument aangevoerd – of meent de minister dat men een crimineel aan zijn rijbewijs kan herkennen?

op Nederlands grondgebied te werken. Gezien de Amerikaanse opvattingen over bijvoorbeeld uitlokking, het veroorzaken van misdada die er niet is, gaat dat gegarandeerd heel wat ontoelaatbaar bewijs opleveren. Tegelijk kun je van het OM moeilijk verwachten dat het zulk bewijs, als het de kans krijgt om het in te zetten, als 'jammer maar helaas' zal afschrijven. Dat betekent dan uiteindelijk nog meer geheim bewijs, nog meer schimmigheid in de rechtszaal, en nog minder rechtszekerheid voor zowel schuldige als onschuldige verdachten.

Het betekent kortom, net als het al vigerende onduidelijke en vaak onverantwoordelijke uitleveringsbeleid vooral afbraak van de rechtszekerheid van alle Nederlanders ten behoeve van buitenlandse, vooral Amerikaanse belangen. En dat terwijl de rechtsbescherming van Nederlanders juist Donners eerste en enige verantwoordelijkheid is.

VELEN TEGENOVER ÉÉN

Hoe weinig Donner met de beginselen van de rechtsstaat opheeft, blijkt wel uit de manier waarop hij elke inhoudelijke discussie uit de weg gaat. Klachten van de volksvertegenwoordiging over de geheimzinnigdoenerij over het nieuwe verdrag met de Amerikanen doet hij schouderophalend af als niet terzake: ze mogen straks toch ja zeggen tegen het eindproduct? Nou dan. Andere kritiek werpt hij 'verre van zich', zonder er verder op in te gaan. En wie bezorgd is over de stelselmatige ondermijning van onze burgerrechten kan slechts rekenen op een tendentieuze dooddoener als deze uit *Justitie Magazine* van september 2002: 'Het kan niet zo zijn dat je de veiligheid van velen desnoods opoffert aan privacy van één.'

Let op het demagogische gebruik van 'velen' tegenover 'één', en let op het denigrerende gebruik van de term privacy. Dat

strookt op het oog slecht met een man die zelf zó op zijn privacy gesteld is dat hij in 1995 *Vrij Nederland*-journalist Leonard Ornstein nog op het hart drukte zelfs zijn voornaam niet te gebruiken: 'Dat is iets voor vrienden en kennissen.' Maar het laat ook zien hoezeer Donner het begrip privacy bagatelliseert, en hoezeer hij de Big Brother Award verdient die hem in oktober werd uitgereikt door de organisatie Bits of Freedom, omdat hij zich het afgelopen jaar sterk had ingezet voor de schending van de privacy. Het gaat bij de privacydiscussie niet om het verborgen houden van privé-besognes of het beschermen van iemands goede naam, maar om de machtsverhouding tussen de burger aan de ene kant, en overheid en semi-overheid aan de andere. De macht van de overheid is zo groot dat ze de levens van burgers gemakkelijk compleet kan vernietigen. En dat gebeurt dan ook met enige regelmaat, binnen de regels en op het randje daarvan.

Op de vraag hoever hij de rechtsstaat wil aantasten om haar te beschermen tegen zware misdadigers en terroristen zei Donner nog op 25 oktober jl. in *Trouw*: 'Een gevaarlijke visie. Alsof de rechtsstaat wordt aangetast als ik ook maar iets daaraan verander. Verdachten worden echt niet geboren met allerlei rechten. Die hebben ze in de loop der jaren gekregen. (...) Je kunt de overheid toch niet met de handen op de rug gebonden tegen de criminaliteit laten vechten?'

GEVAARLIJK ALTERNATIEF

De minister van Justitie wil, zo stond in het eerdergenoemde VN-interview uit 1995, geen kind van de Verlichting zijn. 'Je kunt niet alles doorgronden, sturen en beheersen. Er zitten diepere mechanismen achter,' mijmerde hij. Maar wat wil Donner dan, vraag je je af. De Verlichting betekende tenminste een poging om zich bovenal door rationele overwegingen te laten leiden. Onze moderne democratie in

al zijn facetten, ons respect voor individuele mensen en mensenrechten is er de vrucht van.

Donners anti-Verlichtingsdenken verbindt hem met zowel de fundamentalisten die hij met zulke verregaande middelen wil bestrijden, als met de duisterder kanten van de hedendaagse Nederlandse politiek. En daarmee komt de aap uit de krijtstrepren mouw: Donner is allerminst de beschaafde antithese van de populistisch-reactionaire sentimenten die met de leefbaar-beweging en de LPF recentelijk aan de oppervlakte kwamen. Hij manifesteert zich veeleer als een salonfähige versie van hetzelfde gedachtegoed, een acceptabel en geruststellend – maar daardoor des te gevaarlijker – alternatief voor al diegenen die veiligheid denken te vinden bij een sterke, repressieve overheid, maar voor wie het autoritaire lawaai van in wezen bange mannen als Herben, Verhagen en Remkes toch iets te cru is. ●

Donner is het geruststellende alternatief voor al diegenen voor wie het autoritaire lawaai van mannen als Herben, Verhagen en Remkes toch iets te cru is